

BURSA'NIN 500 BÜYÜK FİRMASI İÇİNDE TEKSTİL VE KONFEKSİYON SEKTÖRÜ (II)

Prof. Dr. Halil Rifat Alpay
Uludağ Üniversitesi
Müm.Mim.Fak. Tekstil Müh. Böl:
Bşk.

24 Eylül 1999 tarihinde gerçekleştirilen ve yerel yöneticiler ile parlamenterlerin de yoğun ilgi gösterdiği "Bursa Yerel SiAD'lar 4. Zirve Toplantısı" kapsamında sunulan "Sanayici ve İşadamlarının Bursa Öncelikli Sorunları ve Parlamento'dan Beklentileri" raporunda, "Tekstil Sektörünün Sorunları" başlıklı altında şu hususlara yer verilmiştir;

"Türkiyemizin tekstil başkenti olan Bursamızda bu sektörün can çekişmekte olduğu, hala önemli etkin önlemler alınmadığını anlamakta güçlük çeki- yoruz. Bu konuda;

-ihtisas gümrükleri faaliyete geçirilmeli, uzak doğudan ucuz mal girişi önlenmeli, tekstil sektörünü koruyucu önlemler alınmalıdır.

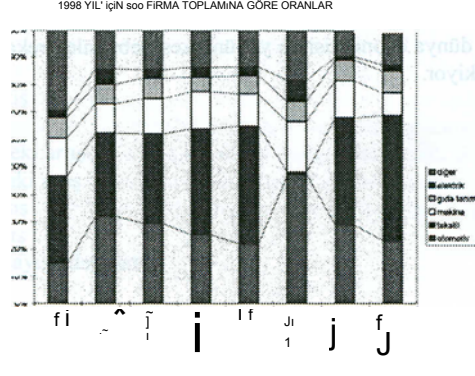
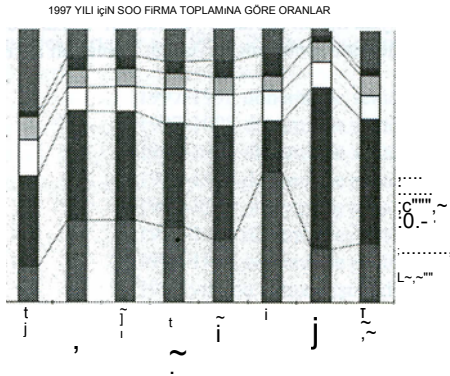
-banka faiz ve kredi sistemine yeni düzenlemeler getirilmeli, bankaların devlet tahviline yönelik faaliyetleri gözden geçirilmeli, ihracata yönelik yatırımlar teşvik edilmelidir."

Yukarıda tırnak içinde verilen görüşlerden "yapılmalı, edilmeli" diyerek vurgulananların tekstil sektörü can çekişinceye kadar neden yapılmadığını da ben anlamakta güçlük çekiyorum. Anlamakta güçlük çektiğim başka konular da var Örneğin,

-1988 yılında O.D.T.Ü.'nin bilim adamları ile birlikte hazırladığımız ve iGEME'ye sunulan "Bursa Tekstil ve Hazır Giyim Sanayii Envanteri" başlıklı i 6 ciltlik rapordan sonra bu bilgilere neden bu güne kadar hiçbir güncelleştirme çalışması yapılmadığını,

-sağlıklı veri ve bilgilere sahip olunmadan nasıl bilimsel ve ciddi çalışmalar yapılabileceğini,

-eksikliklerine rağmen mevcut veri ve bilgilere dayanılarak yapılan çalışma ve yorumlarla, uyarı ve önerilerin niçin görmezden gelindiğini, anlamakta güçlük çekiyorum!

Birinci bölümü geçen yıl hazırlamış olduğumuz "Bursa'nın 500 Büyük Firması İçinde Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü" başlıklı çalışmada, bu yıl elimizdeki verileri bir önceki yıllarla karşılaştırma şansına sahip bulunuyoruz.

ilk gözümüze çarpan sıralamada yer değiştiren sektörler olmaktadır. "Tekstil ve Konfeksiyon" geçen yıl (1997'de) ciro bakımından sahip bulunduğu birinciliği 1998 itibarıyla "Otomotiv ve Yan Sanayii" ne kaptırması görünüyor. Bu yılın ciro sıralamasında ilk beşe giren sektörlerin "Firma Sayısı", "Ciro", "Brüt Katma Değer", "Öz Sermaye Tutarı", "Net Aktifler", "Dönem Karı", "İhracat" ve "Ücretle Çalışanlar Ortalaması" için i 1997 ve i 1998 itibarıyla verilen değerleri 500 firmanın toplamına göre oranlanarak, bu oranların yıllara göre karşılaştırması yapılmıştır. Bu yılın "Ciro" ya göre ilk beş sektörü olan "Otomotiv Ana ve Yan Sanayii", "Tekstil ve Konfeksiyon", Makina ve Metal", Gıda Tarım Hayvancılık", Elektrik Elektronik"; i 1997 ve i 1998 yıllarında 500 firma içinde toplam değerlere oranla bir takım konum değişikliklerine uğramışlardır. ve bu durum hiç şüphesiz anlamlı olmaktadır.

Firma sayısı bakımından "Otomotiv Ana ve Yan Sanayii"1997 yılında toplam içinde yüzde 12,8'lik bir paya sahip iken 1998'de yüzde 14,8'e çıkarak payını büyütüştür. "Tekstil ve Konfeksiyon" ise yüzde 33'den yüzde 32'ye inerek bu bakımdan gerilemiştir. "Makina Metal" yüzde 12,8'den yüzde 13,6'ya yükselmiş, "Gıda Tarım Hayvancılık" yüzde 8,4'den yüzde 7,6'ya gerilerken, "Elektrik Elektronik" yüzde 2'den yüzde 2,6'yaküçük bir artış göstermiştir.

Burada dikkat çekici olan ilk üç sektörün firma sayısı bakımından toplam 500 firma içinde yüzde 58,6'dan yüzde 60,4 gibi önemli bir orana yükselmiş olarak ağırlığını sürdürmesidir.

Bu yılın ilk beş sektörünün 500 firma içinde sayısaloranı 1997'de yüzde 69'dan 1998'de yüzde 70,6'ya yükselmiş bulunmaktadır.

Bursa'nın ilk 500 firması arasında sektörler itibarıyla "iç ve Dış Satış (Ciro) Tutarı" nın 1997 ve 198 yıllarındaki oransal değişimleri de dikkat çekici olmuştur.

"Otomotiv Ana ve Yan Sanayii" toplam içinde ciro bakımından yüzde O'dan yüzde 32'ye yükselirken, "Tekstil ve Konfeksiyon" ise yüzde 39,3'den yüzde 30'a gerilemiş bulunmaktadır. Bu iki dev sektörün toplam içindeki payları da böylece yüzde 69,3'den yüzde 62'ye inmiş olmaktadır ki bu önemli bir değişime anlamındadır. "Makina Metal" yüzde 12,8'den yüzde 13,6'ya yükselirken, "Gıda Tarım Hayvancılık" ise yüzde 8,4'den yüzde 7,6'ya gerilemiştir."Elektrik Elektronik" yüzde 2'den yüzde 2,6'ya hafif çe payını artırmış bulunmaktadır.

Sonuçta bu ilk beş sektörün geçen yıla göre toplam içindeki ciro oranlarında yüzde 4'lük bir kayba uğradıkları anlaşılmaktadır. Buna ise önemli ölçüde "Tekstil ve konfeksiyon"daki yüzde 9'lukgerilemenin sebep olduğu aşikardır.

"Brüt Katma Değer" verilerinin 1997 ve 1998 yılındaki oransaldeğişimleri; "Otomotiv Ana ve Yan Sanayii"nde yüzde 30'dan yüzde 29,3'e, "Tekstil ve Konfeksiyon"da yüzde 39'dan yüzde 32, Tye olumsuz bir değişme gösterirken, "Makina Metal" yüzde 9'dan yüzde 12,9'a, "Gıda Tarım Hayvancılık" yüzde 6,4'den yüzde Tye yükselmişlerdir. "Elektrik Elektronik yüzde 4,6'dan yüzde 3'e gerilemiştir. Geçen yıla benzer olarak ilk beş sektörün toplam içindeki payı bu yıl da ciro oranına eşit kalmış ancak 4 puanlık bir azalma göstererek yüzde 89,5'den yüzde 85,5'e düşmüştür.

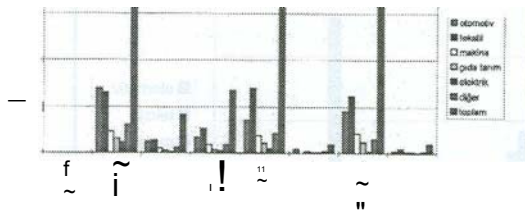
ilk üç sektörün 199Tde toplam içinde sahip bulunduğu pay yüzde 78,1 iken bu yüzde 74,9 olmuştur.

500 firma arasında sektörler itibariyle "Öz sermaye Tutarı" da bir önceki yıla göre oransal değişimler göstermiştir. "Otomotiv Ana ve Yan Sanayii" yüzde 27,3'den yüzde 25,1'e gerilerken, "Tekstil Konfeksiyon" hafifçe yükselerek yüzde 37,5'den yüzde 38,Tye çıkmıştır. Bu bakımdan, "Makina Metal" yüzde 12,3'den yüzde 13,Tye, "Gıda Tarım Hayvancılık" yüzde 5,9'dan yüzde 5,3'e, "Elektrik Elektronik" yüzde 4, i ' den yüzde 3,4' e değişmişlerdir. "Öz Sermaye Tutarı" değerlerinden, ilk üç sektörün ağırlığı yüzde 77, i ' den V 77,5' e yükselerek önemini muhafaza etmiştir. ilk beş sektörün toplam içindeki payı da hafifçe azalarak yüzde 87,3'den yüzde 86,4'e düşmüştür.

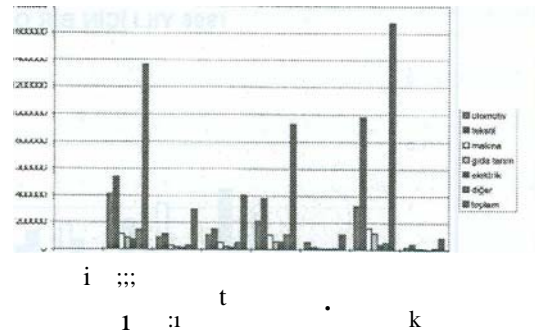
"Net Aktifler" bir önceki yıla göre; "Otomotiv Ana ve Yan Sanayii"nde yüzde 22,9'dan yüzde 21,9'a; "Tekstil ve Konfeksiyon" da yüzde 40,9'dan yüzde 43'e; "Makina Metal"de yüzde i 1,6'dan yüzde i 1,8'e; "Gıda Tarım Hayvancılık"da yüzde 6,2'den yüzde 6,Tye; "Elektrik Elektronik"te yüzde 6'dan yüzde 3, l'e değişim göstermiştir.

ik üç sektörün 500 büyük firma toplamı içindeki payı yüzde 75,4 oranından yüzde 76,Tye yükselirken, ilk beş sektörde ise yüzde 87,Tden yüzde 86,6'ya geriledi ği görülmektedir.

1998 Yılı için 500 FIRMA VERİLERİ

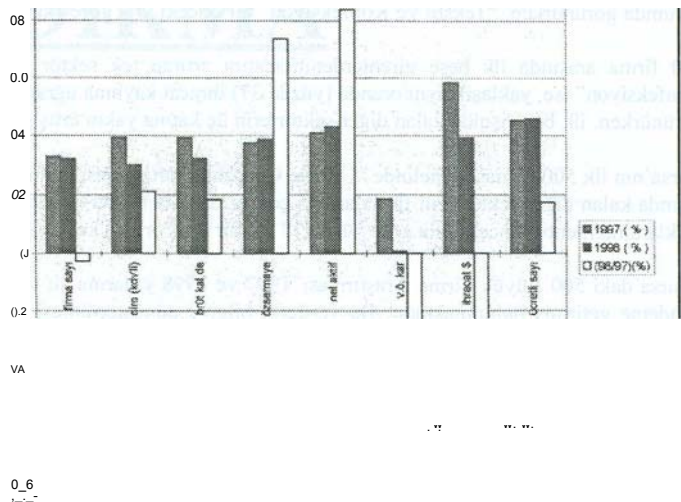
1997 Yılı için 500 FIRMA VERİLERİ

i 998 yılı değerlerinin i 997 yılı değerlerine göre en çarpıcı değişimleri "Vergi Öncesi Dönem Karı"nda verilerinin sektörler için genel toplama göre kıyaslanmasıyla elde edilen oranlarda ortaya çıkmaktadır. ilk iki sektör arasındaki karşılaştıma bu bakımdan çok dikkat çekicidir. "Otomotiv Ana ve Yan sanayii"nin toplam içindeki payını yüzde 47,3 ve yüzde 47,4 olarak muhafaza ederken, "Tekstil ve Konfeksiyon" yüzde 18,5'den yüzde 6,Tye düşmüştür. Bu durum felaketin habercisi olarak da yorumlanabilecektir. "Makina Metal" yüzde 10,9'dan yüzde 18,5 oranına yükselen payı ile çok önemli bir başarı gösterdiğini isoatlamış olmaktadır. "Gıda Tarım Hayvancılık" yüzde 5,6'dan yüzde 7,3'e yükselerek sektörler arasındaki payını artırırken "Elektrik Elektronik" bu konuda hafifçe gerileyerek yüzde 8'den yüzde 7,9'a inmiştir. "Vergi Öncesi Dönem Karı" verilerinin "Tekstil ve Konfeksiyon" için ortaya koyduğu oransal düşüş ilk iki, ilk üç ve ilk beş sektörün toplam içindeki payını da çok değiştirmiştir.

Böylelikle ilk beş sektör yüzde 90,4 oranından yüzde 8 i ,9'a düşerek bir önceki yıla göre çok büyük bir farklılığın ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu değişim Bursa ekonomisinde de etkisini zincirleme reaksiyonlarla göstermiş bulunmaktadır. Bütünsel bir bakışla "Tekstil ve Konfeksiyon" sektörünün yapısal bir değişim için bu değerleri gerekçe olarak gösterebilmesi mümkün olacaktır.

Bursa'nın ilk 500 firmasına ait ihracat verilerinin sektörler göre ve bir önceki yıla göre değişimleri yine toplam içindeki oransal değerlere göre ve bunların değişimlerine göre bakılarak yapılabilecektir. "Otomotiv Ana ve Yan sanayii" bu bakımdan oldukça iyi, "Tekstil ve Konfeksiyon" ise başarısız görülmektedirler. Birinci sektör yüzde i 9,4'den yüzde 28,8'e payını artırırken, "Tekstil ve Konfeksiyon" yüzde 58,4'den yüzde 39, l'e ge-rileyerek başarısız olmuştur. "Makina Metal" yüzde 9,4'ten yüzde 13,6'ya yükselirken, "Gıda Tarım Hayvancılık" yüzde 7,3'ten yüzde 7,6'ya küçük de olsa bir artış göstermiş bulunmaktadır. "Elektrik Elektronik" ise yüzde 2,2'den yüzde 1,2'ye gerilemiştir. ihracat verilerine bakıldığında özellikle ilk dört sektörün toplam içinde büyük ağırlık taşıdığı ancak bu durumun bir önceki yıla göre olumsuz bir değişme göstererek yüzde 95'den yüzde 89'a gerilediği bunun da yine "Tekstil ve Konfeksiyon" sektöründeki gerilemeden kaynaklandığı söylenebilir. Bursa'nın ihracat içindeki görece payı böyle hayli bir düşüşü gösteren "Tekstil ve Konfeksiyon" firmalarının diğer sektörleri dikkatli bir biçimde izlemeleri ve yapılması gerekenleri belirlemeleri acil bir gereksimin olarak belirtilmelidir. Aksi halde, ihracatta en büyük kozumuz olan bu sektörün kaybettiği pazarları yeniden kazanması çok güç olacaktır.

"Ücretle Çalışanlar Ortalaması" bir Önceki yıla göre en az değişme gösteren ve oransal değerler olarak da çok yakın görünen verilere sahiptir. Müteakip yıllar itibarıyla "Otomotiv Ana ve Yan sanayii" yüzde 21,3'den yüzde 22,9'a, "Tekstil ve Konfeksiyon" yüzde 45,2'den yüzde 45,9'a, "Makina Metal" yüzde 8,7'den yüzde 8,4'e, "Gıda Tarım Hayvancılık" yüzde 7,4'den yüzde 7,5'e "Elektrik Elektronik" de yüzde 2,3'den yüzde 2,2'ye değişme göstermişlerdir. Fakat bu durum bizi yanıltmamalıdır. "Dönem Karı" ve "İhracat" değerlerinde bir Önceki yıla göre önemli kayıpları bulunan "Tekstil ve Konfeksiyon" sektörüne Önümüzdeki yıllarda ciddi bir biçimde çalışan sayısında ve dolayısıyla da oranında olumsuz değişimlere sebep olacağını söylemek kesinlikle bir kehanet olmayacaktır.

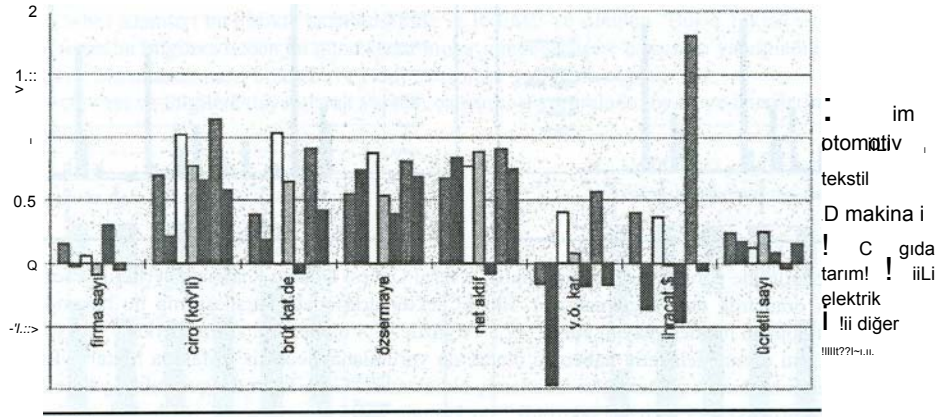
Buraya kadar, mevcut verilerin sektörler arası karşılaştırmaları yapılarak ve bir Önceki yıla göre değişimleri birlikte değerlendirilerek Bursa'da "Tekstil ve Konfeksiyon" sektörünün durumu hakkında objektif bir yorum yapılması hedeflenmiştir. Diğer sektörler arasında bakıldığında ve bir Önceki yıla göre oransal olarak kıyaslandığında bu sektörün durumunun hiç de iç açıcı olmadığı, acilolarak müdahale edilmez ise onarılması mümkün olmayan hasarların meydana geleceği söylenebilecektir.

1997 ve 1998 yılı verilerinin her bir sektör için kendi içinde kıyaslanması ile aşağıdaki sonuçlar ortaya çıkmıştır;

"Firma Sayısı", "Otomotiv Ana ve Yan sanayii"nde yüzde 15,6 artmış, "Tekstil ve Konfeksiyon"da yüzde 3 azalmıştır. 500 firma içinde "Makina Metal" sektöründen firma sayısını yüzde 6,2 artırması dikkat çekicidir.

"Ciro" değerleri bir Önceki yıla göre genelde artış göstermesine rağmen, bu durumun "Otomotiv Ana ve Yan Sanayii" ile "Gıda Tarım Hayvancılık" sektörleri ve özellikle "Makina Metal" sektöründeki yükseliş entasyonu aşacak mertebede görülmektedir. 500 firma toplamındaki artışta yine entasyondan biraz daha düşük kalmaktadır. "Tekstil ve Konfeksiyon" bu konuda entasyonun hayli gerisinde kalmış durumdadır.

1998 YILI İÇİN BİR ÖNCEKİ YILA GÖRE DEĞİŞİMLER

"Brüt Katma Değer" verileri arasında yine entasyonu yakalayan ve aşabilenler "Makina Metal" ile kısmen "Gıda Tarım Hayvancılık" sektörleri olmuşlardır. "Elektrik Elektronik" ise mutlak bir azalma göstermektedir. "Tekstil ve Konfeksiyon"un yüzde 18,2'lik bir artış ile entasyonun çok gerisinde ve reel kayıpta görüldüğü belirtilmelidir.

"Öz Sermaye Tutarı" olarak "Gıda Tarım Hayvancılık" ile "Elektrik Elektronik" haricinde ve 500 firma genelinde entasyona yaklaşılmış veya aşılınmış durumdadır.

"Net Aktifler" verilerine bakıldığında ve bir Önceki yıl ile kıyaslandığında yine "Elektrik Elektronik" sektörü mutlak azalma gösterirken, diğer sektörlerin ve 500 firma genelinin entasyon oranının üzerinde bir artış takaladığı söylenebilecektir.

"Vergi Öncesi Dönem Karı" entasyondan arındırıldığında hiçbir sektörün net artışa sahip olmadığı fakat, ilk beş sektörün dışında diğer sektörlerin yüzde 56 artış oranı ile en iyi durumda olduğu anlaşılmaktadır. Mutlak değerlerin kıyaslanması sonucunda (entasyon dikkate alınmadan bile) "Dönem Karı" azalan sektörler "Otomotiv Ana ve Yan sanayii", "Tekstil ve Konfeksiyon" ve "Elektrik Elektronik" olmaktadır. Bunların etkisiyle, genelde de yüzde 14'lik bir mutlak azalma söz konusudur. "Makina Metal" yüzde 40 oranında bir artış ile ilk beş arasında en iyi durumda görünürken, "Tekstil ve Konfeksiyon" bir önceki yıla göre "kar azaltma" şampiyonu olarak dikkati çekmektedir.

500 firma arasında ilk beşe girenlerden ihracatını artıran tek sektör "Otomotiv Ana ve Yan Sanayii" (yüzde 40) olurken, "Tekstil ve Konfeksiyon" ise, yaklaşık aynı oranda (yüzde 37) ihracat kaybına uğramıştır. 500 firma genelinde toplam ihracat bir önceki yıla göre azalmış görünürken, ilk beş dışında kalan diğer sektörlerin üç katına yakın artış göstermeleri ilginçtir.

Bursa'nın ilk 500 firması genelinde "Ücretle Çalışanlar Ortalaması" artmış, bu durum ilk beş sektörde de kendisini göstermiştir. İlk beş sektör dışında kalan diğer sektörlerin firmalarında çok az da olsa bir düşüş olduğu anlaşılmaktadır. "Tekstil ve Konfeksiyon" sektörü bütün olumsuzluklara rağmen bir önceki yıla göre yüzde 14'lik bir artış ortaya koymuştur.

"Bursa'daki 500 Büyük Firma Araştırması" 1997 ve 1998 yıllarına ait verileri ile "Tekstil ve Konfeksiyon" sektörü için çok önemli uyarıları gündeme getirmiş bulunmaktadır. Bu verilerin bilgiye dönüştürülmesi yeterli olmayıp, bilginin içerdiği "mesaj"ın da alınarak "anlam"ının kavranması gerekmektedir.

Tekstil ve Konfeksiyon sektörümüzde önce "zihniyet" sonra "yönetim felsefesi" ve bunlara bağlı olarak da köklü yapısal değişime gidilmesi düşünülmelidir. Bu durum sektör açısından yaşamsal bir zorunluluk haline gelmiştir. Ancak bu yazının giriş bölümünde yer alan görüşlerin de açıkça ortaya koyduğu gibi ne yazık ki hala yardım devletten beklenilmekte, kusurlar sektörün dışında aranılmaktadır. "Tekstil ve Konfeksiyon" firmalarımız "yönetim", "bilgi" ve "insan" konularını gerçekten anlamak ve bu anlayışa dayalı "rekabet stratejileri" oluşturmak yerine "benim yaptığım doğrudur" anlayışında devam ederlerse bunca emeğe ve değere çok yazık olacaktır.